

JOSEP M. MIRALLES

La situació econòmica

El Maresme ha estat de molt antic una comarca molt poblada. El 1719 la seva densitat de població era la segona de Catalunya després del Barcelonès, posició que va mantenir fins a l'any 1950, quan la puixança de les ciutats de Sabadell i Terrassa va permetre que el Vallès Occidental la superés.

En conjunt el Maresme manté una dinàmica demogràfica discreta en el context de la regió de Barcelona, i fins i tot arriba a perdre població a la segona meitat del segle XIX a conseqüència de la plaga de la fil·loxera i de la davallada de la marina de vela.

En els darrers cent anys el creixement de la població de Barcelona s'ha anat estenent cap a les comarques veïnes que n'han absorbit els excedents de població i la immigració atreta pel seu potencial econòmic. Aquesta extensió del creixement va afectar el Barcelonès, posteriorment el Vallès Occidental, i més tard el Baix Llobregat i sembla que actualment es dirigeix cap al Vallès Oriental. El Maresme, que tenia ja de partida una població molt notable, també s'ha vist afectat pel creixement de Barcelona, però l'impacte relatiu ha estat més baix i, fins als últims anys (75-81) sempre ha estat una de les dues comarques de la regió i amb taxes de creixement més baixes. En relació amb Catalunya, però, el Maresme se situa entre les comarques dinàmiques del període de gran creixement 60-75, comarques que van absorbir la major part del creixement natural i migratori de la població.

A l'interior de la comarca, la distribució de la població ha variat al llarg dels segles. Fins a mitjan segle XVI la major part de la població del Maresme viu als municipis de l'interior. Els municipis costaners, inexistents abans dels segles XIV-XV, tenen l'origen en els barris mariners que a partir de finals del segle XVI es van independitzar

Quadre núm. 1

Evolució de la població en relació amb les altres comarques de la regió i a Catalunya (Densitat)						
Habitants/Km ²						
	1857	1900	1930	1960	1970	1981
Maresme	180,68	180,22	244,00	316,00	480,14	638,77
Barcelonès	1.601,80	3.638,50	7.026,90	11.703,00	14.746,00	16.149,64
Baix Llob.	81,90	97,22	165,02	327,00	739,37	1.089,25
Vallès occidental	84,99	117,17	214,08	438,11	732,73	983,65
Vallès oriental	52,44	51,73	73,43	102,70	179,74	264,07
Catalunya	51,55	61,35	87,09	122,49	159,83	185,90

Font: Josep Iglesias i Fort «El movimiento demográfico en Cataluña durante los últimos cien años» i «Avance sobre el movimiento y la distribución comarcal de la población de Cataluña entre 1960 y 1970». C.I.D.C. «Població dels municipis i comarques de Catalunya, 1975-1981».

El sector tèxtil ocupa un lloc important en la economia del Maresme.

EL MARESME

Quadre núm. 2

Població dels municipis del Maresme								
	1857	1887	1910	1936	1950	1960	1970	1981
Alella	1.605	1.507	1.387	1.652	1.673	1.903	2.300	3.381
Arenys de Mar	5.385	4.591	4.812	5.896	6.477	6.665	8.325	10.087
Arenys de Munt	3.079	2.998	3.095	3.179	3.066	3.423	4.023	4.531
Argentona	2.061	1.952	2.131	2.674	2.889	3.522	4.058	6.554
Cabrera de Mataró	1.078	722	991	1.162	1.262	1.487	1.705	1.703
Cabrils	808	781	801	792	715	884	913	1.472
Caldetes	631	735	783	936	854	1.038	1.053	1.162
Calella	3.529	3.813	5.054	8.207	7.642	7.947	9.696	10.586
Canet de Mar	3.301	3.257	3.488	4.984	4.831	5.067	6.556	8.062
Dosrius	1.152	995	943	887	921	886	767	737
Malgrat	3.287	3.602	3.915	4.507	4.859	5.794	9.174	10.972
El Masnou	3.933	3.188	3.487	5.069	5.098	6.091	10.410	14.522
Mataró	16.595	18.425	19.918	28.804	31.642	41.128	73.129	97.008
Montgat (1)	—	—	—	2.613	2.911	3.728	5.020	6.994
Òrrius	387	354	259	248	245	259	218	255
Orsavinyà (2)	574	357	326	—	—	—	—	—
Palafolls	1.033	981	831	1.034	1.153	1.339	2.270	2.609
Pineda	1.855	1.859	1.889	3.275	3.188	3.718	7.776	11.747
Premià de Dalt	1.482	1.085	1.055	1.028	1.134	1.501	3.037	5.241
Premià de Mar	1.290	1.735	2.924	3.380	3.947	5.513	11.284	20.034
Sant Andreu de Llavaneres	1.439	1.206	1.196	1.508	1.758	2.003	2.575	2.949
Sant Cebrià de Vallalta	437	467	403	368	381	428	537	614
Sant Iscle de Vallalta	905	840	826	661	706	667	521	490
Sant Pol de Mar	1.483	1.471	1.492	1.658	1.723	1.845	2.041	2.275
Sant Vicenç de Montalt	775	716	755	823	802	947	939	1.191
Santa Susanna	528	456	420	434	455	540	565	509
Teià	1.373	1.210	1.298	1.528	1.461	1.715	2.025	2.258
Tiana	2.096	2.047	2.647	3.805	1.596	2.198	2.608	3.028
Tordera	3.295	2.895	2.889	3.357	3.593	4.483	6.431	7.560
Vilassar de Dalt	3.357	2.970	3.349	3.374	3.306	4.441	5.257	5.527
Vilassar de Mar	3.102	2.630	3.021	3.655	3.875	4.500	5.736	9.519
MARESME	71.855	69.845	76.385	97.056	104.163	125.650	190.945	253.527
CATALUNYA	1.652.611	1.844.019	2.084.868	2.920.786	3.240.313	3.925.871	5.122.690	5.958.283
% MARESME/CATALUNYA	4,3	3,8	3,7	3,4	3,2	3,2	3,7	4,3

Font: J. Iglesias i Fort «El movimiento demográfico en Cataluña durante los últimos cien años» i «Avance sobre el movimiento y la distribución comarcal de la población de Cataluña entre 1960 y 1970» C.I.D.C. «Població dels municipis.»

Nota (1) Montgat apareix amb Tiana a 1857, 1887 i 1910.

(2) Orsavinyà quedà annexionat a Tordera a partir del cens de 1930.

successivament dels pobles de l'interior (el darrer, als anys 30, va ésser Montgat) i acaben per adquirir una importància demogràfica molt superior a la dels municipis de què depenien en un principi. El pes dels municipis costaners augmenta continuament respecte a la població comarcal total i és del 64 % al 1719, 67 % al 1857, any del primer cens efectuat amb tècniques modernes, 7 % al 1950 i 82 % al 1981.

En tots aquestes anys Mataró es manté com a primera ciutat de la comarca. La segona població del Maresme és sempre, fins a 1970, un municipi del nord de la comarca: Tordera fins al segle XVII, Arenys de Mar des dels inicis del XVIII fins a 1910, i Calella des de 1910 fins a 1970. L'expansió geogràfica del creixement de població de Barcelona, ha fet, però, que a partir de 1970 creixin més intensament els municipis més pròxims a aquesta ciutat. Així, en el padró de 1975 i en el cens de 1981 figuren ja com a municipis més poblats després de Mataró, Premià de Mar i el Masnou a l'àrea d'influència directa de Barcelona, i d'altra banda, dotze dels catorze municipis amb un creixement més intens en aquest període es troben a la meitat sud de la comarca.

La concentració del creixement demogràfic al sud de la comarca reflecteix el fet que aquest creixement és induït principalment per l'emigració procedent de Barcelona. Les migracions procedents de fora de Catalunya, que en el període anterior havien estat responsables de la major part del creixement de les comarques dinàmiques, van quedar pràcticament aturades arran de la crisi econòmica, i en els darrers anys l'única font d'emigració important a Catalunya és la ciutat de Barcelona i la seva comarca, que han creat un flux net de 56.281 emigrants. Al contrari, les comarques veïnes del Barcelonès, les úniques amb creixements migratoris importants, tenen un saldo net positiu de 62.037.

El Maresme és en aquests anys la comarca catalana amb més immigració i, contràriament al Baix Llobregat i el Vallès Occidental, el creixement migratori és molt superior al natural i representa el 76 % del creixement total. La seva dinàmica demogràfica per tant és condicionada per la continuïtat del corrent migratori barceloní. Pel que fa a la capital, Mataró, el creixement en els darrers anys ha estat petit, després d'haver estat molt intens entre el 60 i el 75.

L'estructura econòmica

El Maresme forma part del nucli central de la indústria catalana. La seva població activa a la indústria manufacturera era en 1975 de 40.635 persones, és a dir el 45,0 % de la població activa comarcal, quan aquesta proporció era a Catalunya del 39,3 %. També hi tenien una participació superior la construcció i l'agricultura, aquesta darrera molt lleugerament; vint-i-nou comarques tenen percentatges d'actius primaris superiors, però, entre les comarques bàsicament industrials, que coincideixen amb les més poblades, el Maresme és de les que tenen un pes de població agrària superior.

El sector de serveis queda, en conseqüència, postergat, cosa especialment destacable en una comarca eminentment costanera i amb possibilitats i tradició d'aprofitament del fenomen turístic. La debilitat del sector de serveis inclou el subsector d'hoteleria i restauració, amb un pes inferior a la mitjana catalana. Aquest subsector destaca únicament al municipi de Calella, on representa un 27 % de la població activa.

Pel que fa al sector primari, que absorbeix el 7,84 % dels actius comar-

Quadre núm. 3

Estructura de la població activa (1975)									
	Agricultura, pesca		Indústria		Construcció		Serveis		Total Actius
	Actius	%	Actius	%	Actius	%	Actius	%	
Mataró	1.585	4,2	19.220	50,8	5.125	13,5	11.910	31,5	37.840
Maresme	7.080	7,8	41.090	45,5	13.030	14,4	29.150	32,3	90.350
Catalunya	145.031	6,3	921.960	40,4	240.801	10,5	975.973	42,8	283.765

Font: Reconeixement Territorial de Catalunya. Generalitat de Catalunya, CEP 1983.

Quadre núm. 4

Estructura industrial (Percentatge de l'ocupació industrial)		
Branca	Maresme	Catalunya
Alimentació	3,95	8,55
Tèxtil	49,54	18,63
Calçat, confecció i pell	6,19	5,97
Fusta, suro i mobles	3,35	5,35
Paper i arts gràfiques	3,25	5,82
Química	7,22	7,87
Metall	16,73	34,92
Altres indústries	9,76	12,89
TOTAL	100	100

Font: Reconeixement Territorial de Catalunya. Generalitat de Catalunya. CEP 1983 (Explotació del cens industrial de 1978).

Quadre núm. 5

Places turístiques al Maresme					
	Hostals, hotels, etc.		Càmpings		Habitatges secundaris
	Establ.	Llits (apx)	Establ.	Places	Nombre
Calella	84	13.582	4	1.025	1.230
Total dels municipis del nord de la comarca	194	26.902	32	6.919	16.117
Resta de la comarca	35	1.798	7	1.140	17.446
Conjunt comarcal	229	28.700	39	8.059	33.563

Font: Guia comarcal del Maresme, Ed. Blume. Guia de Càmpings de la Generalitat de Catalunya. Cens d'habitatges, 1981. I.N.E.

NOTA: Es consideren a la meitat nord els municipis situats entre Arenys de Mar, Arenys de Munt i el límit amb la Selva. Les places de càmping són espais per plantar una tenda.

Els vins d'Alella han contribuït al prestigi alimentari del Maresme.

cals, el seu pes és superior, com és lògic, als municipis petits, de menys de 5.000 habitants, que no assoleixen el caràcter urbà. En el conjunt d'aquests municipis representa el 14 % de la població activa. També alguns municipis grans com Argentona, Pineda, Tordera i sobretot Vilassar de Mar, tenen una població agrària important.

La indústria és, però, sens dubte, el principal sector d'activitat a la comarca. La seva estructura està fortament especialitzada en el sector més tradicional a Catalunya: el tèxtil. L'any 1978, quan es va fer l'últim cens industrial a Espanya, el sector tèxtil proporcionava el 50 % dels llocs de treball industrials del Maresme i, junt amb el calçat i la confecció, la construcció naval i la indústria de productes minerals no metàl·lics, aquesta branca pràcticament inexistente a la regió, eren les úniques en les quals la comarca s'especialitzava respecte a Catalunya. La indústria tèxtil i concretament el gènere de punt, té al Maresme una llarga tradició procedent del segle XIX i que va experimentar un fort creixement arran de l'expansió de les vendes els anys de la primera guerra mundial. La seva estructura és molt dispersa, amb moltes empreses de petita dimensió situades a diferents municipis si bé Mataró n'acull una gran part.

Les principals diferències entre l'estructura industrial del Maresme i la del conjunt de Catalunya són la forta especialització comarcal en el sector tèxtil i el poc pes de l'alimentació i el metall.

D'altra banda, la indústria del Maresme és de dimensions reduïdes. A totes les branques el nombre d'ocupats per establiment és menor que la mitjana catalana, i hi ha molt poques empreses de grans dimensions.

El principal nucli industrial és Mataró, amb prop de la meitat dels actius industrials comarcals i especialitzada en el gènere de punt. El tèxtil és el sector predominant a la població industrial de quasi tots els municipis, amb les úniques excepcions de Montgat, Tiana, Vilassar de Mar, Alella i Premià de Mar. En aquests municipis més pròxims al Barcelonès prenen importància els sectors metal·lúrgic i químic. El químic també té un pes important en alguns municipis de l'extrem més septentrional de la comarca (Palafolls, Malgrat).

Pel que fa als serveis, Mataró té una proporció de població activa inferior a la mitjana comarcal, cosa que sembla posar en dubte la seva funció com a capital i centre de serveis. Aquesta impressió també s'obté si es compara el nombre de llicències comarcals per 1.000 habitants de Mataró (unes 29),

Quadre núm. 6

L'atur al Maresme, la regió i Catalunya				
	Atur registrat Novembre 1983	Taxa d'atur	Atur juvenil (16-24 anys) Desembre 82	Taxa d'atur juvenil Desembre 82
Maresme	14.643	16,2	5.632	14,5
Barcelonès	191.078	17,9	72.821	18,6
Baix Llobregat	49.644	29,1	21.046	26,7
Vallès Occidental	68.599	32,0	32.392	33,3
Vallès Oriental	16.750	23,0	6.712	20,2
Catalunya	432.757	18,8	176.974	19,1

Font: Butlletins i Fulls d'Ocupació del Departament de Treball. Generalitat de Catalunya. Elaboració pròpia.

Quadre núm. 7

Estructura sectorial de l'atur (Desembre 1982)				
	Maresme		Catalunya	
	Atur registrat	%	Atur registrat	%
Agricultura	121	0,9	1.787	0,5
Extractives	52	0,4	2.628	0,7
Alimentació	169	1,3	9.200	2,5
Tèxtil	2.829	21,0	32.652	8,7
Calçat, confecció i pell	33	0,2	7.017	1,9
Fusta, suro, mobles	289	2,1	8.592	2,3
Paper i arts gràfiques	237	1,8	8.518	2,3
Químiques	278	2,1	10.832	2,9
Metal·lúrgiques	789	5,8	53.170	14,2
Altres fabrils	73	0,5	6.443	1,7
Electricitat, gas, aigua	8	0,1	565	0,2
Construcció	2.621	19,4	60.264	16,1
Comerç, restauració i hoteleria	2.114	15,7	44.162	11,8
Transports i comunicacions	184	1,4	7.951	2,1
Institucions financeres	152	1,1	12.286	3,3
Serveis socials	556	4,1	24.363	6,5
Sense ocupació anterior	2.997	22,2	83.241	22,3
TOTAL	13.502	100	373.671	100

Font: Butlletí d'Ocupació, desembre 1982. Departament de Treball. Generalitat de Catalunya.

Quadre núm. 8

Nous llocs de treball industrials 1973-1982, per branques					
	Període 1973-1977		Període 1978-1982		Índex de dinàmica 78-82 respecte a Catalunya
	Nombre	%	Nombre	%	
Alimentació	59	1,98	22	1,20	0,42
Tèxtil	1.567	52,69	248	13,54	0,84
Confecció	374	12,58	101	5,51	1,00
Fusta	82	2,76	49	2,67	0,99
Paper	67	2,25	46	32,51	1,24
Químic	362	12,17	566	30,90	2,07
Metall	350	11,77	701	38,26	1,60
Altres	113	3,80	99	5,40	1,34
TOTAL	2.974	100,00	1.832	100,00	1,05

Font: Inversions registrades. C.O.C.I.N.B. i elaboració pròpia.

amb el d'altres municipis, com Calella (79), Arenys de Mar (44), Canet de Mar (39), Malgrat (43), el Masnou (38), Pineda (46) o fins i tot Montgat (32), Premià de Mar (32) o la mitjana comarcal (34 llicències per 1.000 habitants).

La branca de serveis més important és el comerç al detall, amb més de 7.000 actius. Juntament amb l'hoteleria i la restauració constitueix el sector més típicament turístic i representa l'11 % de la població activa del Maresme, xifra inferior a la de la major part de comarques costaneres.

El sector turístic del Maresme es concentra a la meitat nord de la comarca i especialment a Calella-Pineda. Calella constitueix una de les concentracions hoteleres més importants del país i ofereix prop del 50 % de les places hoteleres de la comarca.

Els càmpings, que tenen en conjunt una capacitat d'acolliment superior, es concentren també en uns pocs municipis al nord d'Arenys de Mar.

La meitat sud de la comarca presenta en canvi una notable oferta d'habitatges secundaris i d'urbanitzacions de segona residència, destinats a satisfer la demanda procedent de l'àrea de Barcelona. Cal dir que l'habitatge secundari representa a molts municipis més del 50 % del total d'habitatges ocupats. Quant a les urbanitzacions és especialment destacable el cas del Masnou, on ocupen el 45 % del terme.

la incidència de la crisi

L'especialització industrial del Maresme en un sector, el tèxtil, que ha estat dels més afectats per la crisi econòmica sembla, en principi, una debilitat greu del seu sistema productiu. La crisi, en efecte, ha incidit fortament en l'activitat econòmica a la comarca, però la major part dels indicadors assenyalen que n'ha sabut resistir millor que la resta de comarques industrials els efectes.

Tant la taxa d'atur registrat total com la d'atur juvenil del Maresme, són les més baixes de la regió i. D'altra banda, és l'única comarca amb una taxa d'atur juvenil inferior a la global, cosa que és una dada important perquè significa que els joves que arriben per primera vegada al mercat de treball tenen més possibilitats de trobar feina i, per tant, es redueix el problema de l'existència de grups marginats sense perspectives d'integració que en altres llocs constitueixen una part important de la població.

L'atur registrat a les dues oficines d'ocupació del Maresme, era, a l'octubre de 1983, de 13.928 persones. L'àm-

bit territorial d'aquestes oficines no abasta, però, tot el Maresme. Els habitants de Montgat, Teià, Tiana i probablement bona part dels del Masnou, van a l'oficina d'ocupació de Badalona. Suposant per a aquests municipis una taxa d'atur intermèdia entre la taxa de Badalona i la de la resta de la comarca, el càlcul anterior de l'atur s'incrementaria entre uns 800 i 1.800 desocupats.

El Maresme va ésser de les primeres comarques que van notar els efectes de la crisi, començant pel sector tèxtil i els subsectors metal·lúrgics que li submi-

nistraven maquinària, branques en què es van produir les primeres fallides, ja el 1973.

El 1979, la seva taxa d'atur era una mica més alta que la del conjunt de Catalunya, si bé més baixa que a la resta de comarques de la regió i. D'aleshores ençà, el creixement de l'atur ha estat molt més elevat a Catalunya, especialment al metall i a la construcció. Els sectors en què ha augmentat més poc el nombre de desocupats entre desembre del 79 i desembre del 82 han estat la confecció, amb molt poc atur registrat,

La floricultura i els mercats de les flors han acabat per ser un dels aspectes que identifiquen la comarca.

el metall, amb un nombre de desocupats estabilitzat i la construcció, que des de 1979 ha disminuït l'atur registrat. El tèxtil, pel seu pes en l'estructura econòmica comarcal i la seva situació de crisi, és el sector que més contribueix a l'atur comarcal, després dels desocupats sense feina anterior, i en els últims anys ha significat un 23 % de l'increment de l'atur al Maresme, i el 62 % de l'increment de l'atur industrial. Des de 1979, però, el principal responsable de l'increment de l'atur ha estat el sector del comerç, la restauració i l'hoteleria, amb una activitat fortament estacional, que representa el 24 % de l'increment de l'atur al Maresme. Aquests tres sectors, tèxtil, comerç, restauració i hoteleria i la població activa sense feina anterior, han contribuït amb un 75 % a l'augment de la desocupació entre el 1979 i el 1982.

De la resta de sectors es pot destacar l'increment superior a la mitjana en tots els sectors de serveis, el fort increment de l'atur a la branca d'indústries de la fusta, suro i mobles de fusta, i l'increment espectacular a l'agricultura.

Un indicador de l'impacte de la crisi al sector industrial el pot proporcionar la relació entre l'atur registrat (desembre 1982) i l'ocupació segons l'últim cens industrial (1978). Aquest indicador era al Maresme del 17,2 % i al conjunt

de Catalunya molt superior (19,6 %). L'indicador era favorable al Maresme a les branques d'alimentació, tèxtil, confecció, químic, metall i altres, i només afavoria Catalunya en les branques de fusta i paper -arts gràfiques.

Un altre indicador que reflecteix la capacitat de renovació o recuperació de cada sector és l'índex de dinàmica respecte a Catalunya, que compara la relació entre nous llocs de treball i ocupació el 1978 per a cada branca industrial, al Maresme i a Catalunya. Aquest indicador mostra una situació global de la indústria millor al Maresme, a causa principalment de les branques metal·lúrgiques, i al químic, que compensen la situació d'estancament d'altres branques i principalment del tèxtil.

Els canvis en l'estructura de l'ocupació creada per noves inversions i ampliacions es poden constatar al quadre anterior. El químic i el metall passen a tenir un pes molt superior al que els correspon, donada l'estructura industrial de la comarca a l'inrevés que el tèxtil.

Els darrers anys, la major part de les inversions s'han dirigit a la construcció i han estat molt repartides pel territori comarcal. Dins del sector industrial en sentit estricte les inversions més importants quant als llocs de treball creats s'han dirigit a les branques del metal

i la química, i, després de 1978, no se n'ha destinada cap a Mataró, si bé algunes ho han fet al seu entorn (Argentona, Sant Andreu de Llavaneres). La major part es dirigeixen a la meitat sud de la comarca, més pròxima a Barcelona. Pel que fa a les característiques de la inversió destaca el fet que la relació entre pessetes invertides i lloc de treball creat és més baixa al Maresme en totes les branques industrials que en el conjunt de Catalunya.

En definitiva, es pot dir que si bé el Maresme ha rebut amb intensitat l'impacte de la crisi, l'assentament de la seva estructura social i econòmica li ha permès afrontar-la millor que altres comarques del nucli industrial català.

Josep M. Miralles. Economista.